

Marseille, 12 september 2025

Liefste publiek

Ik groet je met mijn hand en met mijn ogen, ik omhelst je met beide armen en zeg: wees welkom. Ik weet niet wat ik anders kan doen om je te bedanken dat je gekomen bent, dat je de tijd hebt genomen om naar mij te luisteren terwijl de wereld in brand staat en ik er veel te weinig over zeg. Ik zou graag heel dicht bij je komen, hier in dit museum, maar ik weet ook dat we elkaar niet intiem kennen.

Terwijl jij je voorbereidt om mijn wereld te betreden, mijn verhalen te horen en – dat hoop ik toch – er een kosmogonie te voelen, wil ik dat je weet dat ik dat universum uitsluitend heb gecreëerd om te zien wat ik zelf graag op een plek als deze had willen zien, en niets anders, maar ook dat ik alleen heb gedaan waartoe ik in staat was. Soit – al twintig jaar word ik elke ochtend wakker met de gedachte aan wat ik, Pauline, graag op een plek als deze zou willen zien, en wat ik er zou kunnen realiseren.

Als ik de moed had, zou ik mijn tijd hier doorbrengen met mijn kleren uit te trekken, te schreeuwen in de gangen, ik zou mijn hoofd heen en weer schudden en voor je ogen als een derwijz ronddraaien totdat je met me mee zou draaien, dansen, schreeuwen en huilen. Ik zou je een echte ceremonie laten beleven. Als ik ertoe in staat was, is dat wat ik zou doen om de wereld via mijn lichaam te verbeelden, tot ik mijn verstand verlies.

Ik moet zeggen dat ik nooit had gedacht dat ik alleen zou zijn op zo'n plek, maar dat ik er met jou zou zijn. En dat was, vanaf het begin, een goede reden om films te maken.

Ik heb altijd gedacht dat je 'naar de kunst' kon gaan zo als je 'naar de film' gaat, en dat het dus mogelijk was dat er in de zetel naast mij iemand zou zitten die net zo geraakt was als ik door de dood en door het leven; net zo door de dood en door het leven als door het ontstaan.

Want ik had nooit gedacht dat zo'n tentoonstelling, gewijd aan wat ik al twintig jaar doe, tijdens mijn leven mogelijk zou zijn. Ondanks al mijn privileges dacht ik dat dit pas mogelijk zou zijn als ik dood was.

Of op sterven lag.

Dus zei ik tegen Anne-Claire Schmitz, de curator en mijn 'compagnon de cette route': wel, laten we deze tentoonstelling dan maar maken alsof ik dood ben!

Intussen is het mijn grootmoeder die doodging, dan mijn tante, en lang daarvoor al mijn vader, daarna mijn spirituele moeder, en dan mijn relatie, en duizenden kinderen in Gaza, van wie ik elke avond foto's bekijk. Elke avond zie ik de zon in de verte ondergaan, in een Middellandse Zee vol doden, in een wereld die naar de dood stinkt. Ik vond het niet het juiste moment om die plaats in te nemen. Bovendien heb ik twee kleine kinderen. In mijn leven is er, net als in jullie levens, zoveel dood. En zoveel leven. In mijn werk is het er allemaal. En het is een uitbarsting van vreugde, van de eeuwige verbondenheid tussen mensen die niets met elkaar te maken zouden hebben als we bedenken dat er eenzame werelden bestaan, maar die toch in staat zijn om echte vonken te creëren als je de polsslag van de wereld-chaos voelt. Zo leef ik. Ik leef van associaties, ik verlang naar samenkomsten in mijn werk en in mijn leven.

Er zijn zoveel associaties te maken, oneindig veel! Van woorden, van lichaamsdelen, van brokken geschiedenis, van kleding. Een hele grammatica. Van een grootmoeder, die onderwijzeres was. Van een psychoanalytica-moeder, getrouwd met een dichter-vader, verwant aan heldhaftige grootvaders en oudtantes die schaduwheldinnen waren, allemaal verbonden met communisten, Roma, anarchisten, bandieten.

Er was een tijd in mijn jeugd, dat ik schrijven, schilderen en tekenen zag als de prins en prinsessen van het denken en het gebaar, omdat men zei dat ze in de adem kwamen, onder de huid krapen met de drift van schoonheid, en dat in de schaduw van olijfbomen, de dichter de woorden vond, en het lied van de wereld.

Alleen: ik wilde kinderen en ik kreeg kinderen. Voorbij de dagen van 'fare l'artista', zoals ze in het Italiaans zeggen, voorbij de dagen van spelen met het leven, van de licheid verkondigen. En dus niet meer tekenen, geen teksten meer, voorbij de dagen van heerlijk en angstig stenteren door een gehallucineerd bestaan, niet meer zweven op de wolke van sjamanen en mediums en denken dat ik kon lachen met de goden in de hemel.

De tijd voor mijn queeste kromp plotseling. Mijn missie leek te verschrompelen. Na jaren moest ik toegeven dat mijn relatie met mijn kinderen en het feit dat ik moeder werd mijn streven niet hebben verrijkt, maar het inderdaad hebben ingeperkt. Gelukkig heb ik nooit zin gehad om het te zien ineenschrompelen.

Het is niet alleen een logistiek verhaal, het is ook de angst voor de dood die mijn bestaan binnendringt, dat van mijn kinderen en dat van het vuur van mijn vreugde. Lange tijd geloofde ik dat ik ervoor kon kiezen om geen kunstenaar te zijn, en toen, plots, heb ik de angst dat het zou stoppen uitgedaagd. En toch had ik altijd kinderen willen hebben. Onder ons gezegd en gezwegen: het ene heeft absoluut niets met het andere te maken.

Dus, met mijn kinderen eerst in mijn hoofd, dan in mijn buik, dan bij mij, en dan in mijn plots gekrompen kunstenaar-zijn, heb ik een snelle uitgang gevonden, een nooduitgang. Zo heb ik me aangesloten bij de realiteit.

Ik heb de deur en het raam van de kamer wijdopen moeten zetten. Ik heb massa's mensen in mijn kamer binnen laten komen. De kinderen sliepen min of meer. We hebben kaarsen aangestoken, we hebben geweend, gewaakt, gedanst, gezongen en gelachen zoals de goden in de hemel. Vergeet niet dat geeuwen en lachen besmettelijk zijn. Daar is het leven in gemeenschap en het leven van associaties begonnen.

Buiten 'een kamer voor jezelf' zijn de kamers van de anderen, met de anderen mijn enige voorwaarde geworden om te werken en creëren. Een paar keer nog heb ik gedroomd van de kamer voor jezelf, maar ze maakte niet echt meer deel uit van mijn leven. De levens hadden de kamer ingenomen en het was moeilijk om ze buiten te krijgen.

Soms keer ik ernaar terug. Om jou te schrijven, bijvoorbeeld. Ik graaf opnieuw mijn eigen kamer uit voor de nacht, de deur goed gesloten, doden en levenden op de gang die wachten om in mijn armen te springen.

Pauline